

Werkdag (29 april 2009):
COL 3/2006 en COL 4/2006,
drie jaar later...

**SYNTHESE VAN DE TUSSENKOMSTEN VAN DE
ONTMOETINGS DAG VAN 9 JUNI 2008**

INGE VANFRAECHEM, NICC

INHOUD

1. De opzet van de evaluatie

2. De synthese van de ontmoetingsdag van 9 juni 2008

- 2.1. De statistische analyse van de toepassing van COL3 en COL4 (statistisch analisten van het College procureurs-generaal)
- 2.2. Het onderzoek van vzw Engender: realisatie van een evaluatie-instrument
- 2.3. De evaluatie door het Directoraat-generaal Justitiehuisen
- 2.4. De implicaties van de Omzendbrief voor CAW's (Kris De Groof)
- 2.5. De impact voor de Services d'aide aux justitiabiles (SASJ) (Daniel Martin)
- 2.6. Welke voorwaarden voor een vernieuwende praktijk? (Sandrine Bodson en Vincent Libert)

3. Wat waren enkele belangrijke vaststellingen van die ontmoetingsdag?

- 3.1. De COL 4/2006 wordt niet in vraag gesteld
- 3.2. Samenwerking in justitie
- 3.3. Multidisciplinariteit
- 3.4. De verdere evaluatie van de COL3 en COL4
- 3.5. "Praktische elementen"

4. En wat daarna/vandaag?

- 4.1. Reflecties bij de COL
  - (1) Intrafamiliaal geweld - partnergeweld
  - (2) Gewelddyclus als bijlage
  - (3) Opdracht van de actoren en nood aan samenwerking
- 4.2. Samenhang justitie-hulpverlening
- 4.3. Een ruimer kader: het slachtofferbeleid
  - (1) De dichotomie dader-slachtoffer
  - (2) Het belang van overleg
  - (3) Onduidelijkheid diensten slachtofferzorg
  - (4) Specialisatie – veralgemening binnen het 'korps'

5. Ter conclusie

In deze korte nota geef ik vooreerst de belangrijkste elementen weer van de evaluatie van de COL 3 en 4/2006 zoals die werden voorgesteld op de ontmoetingsdag van 9 juni 2008 aangaande dit thema. Vervolgens geef ik mijn persoonlijke bedenkingen bij de evaluatie zoals die er op dat moment voor stond, alsook enkele bijkomende reflecties over het belang van de COL en vergelijkingspunten met het ruimere kader van de evaluatie van het slachtofferbeleid.

Ik zal niet dieper ingaan op de presentatie van het onderzoek door de Dienst Strafrechtelijk Beleid (DSB), niet op de resultaten die door hen werden voorgesteld op die studiedag, noch op de evoluties van die studie sedertdien aangezien die door de volgende spreker zullen worden toegelicht.

1. De opzet van de evaluatie

In 2006 werden twee Omzendbrieven opgesteld aangaande het strafrechtelijke beleid betreffende intrafamiliaal en partnergeweld. Waar de eerste Omzendbrief (COL3) zich toespitst op de definities en het belang van een eenvormige identificatie en registratie door politie en parket, gaat de tweede Omzendbrief (COL4) dieper in op het belang van de concrete aanpak van partnergeweld en de afstemming tussen politionele en gerechtelijke actoren daaromtrent.

In 2007 werd – zoals voorzien in COL4 - een werkgroep opgericht om de Omzendbrieven COL 3/2006 en COL 4/2006 betreffende het strafrechtelijke beleid inzake partnergeweld te evalueren. Volgens COL4 wordt *“in de evaluatie nagegaan of de ter beschikking van de parketten, politiediensten en justitiehuisen gestelde middelen toereikend zijn voor de toepassing van het interventiemodel ... (materiële en menselijke capaciteit en opvangmogelijkheden voor slachtoffers en daders van partnergeweld).”*

Op te komen tot de evaluatie werden in de eerste plaats vier instrumenten opgezet:

- een evaluatie door de DSB;
- een statistische analyse van de toepassing (parketniveau);
- een onderzoek door vzw Engender;
- en de evaluatie door het Directoraat-generaal Justitiehuisen.

Gedurende de evaluaties bleek het belangrijk te zijn een ontmoeting te organiseren tussen de overheidsdiensten (gerechtelijke en politionele overheden evenals de diensten van de FOD Justitie) en de diensten die werken rond daders of slachtoffers van partnergeweld. De voorlopige bevindingen van de evaluatie werden voorgesteld op een ontmoetingsdag op 9 juni 2008 georganiseerd door het Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid, waarbij naast sprekers betreffende de vermelde evaluaties ook actoren uit de praktijk aan bod kwamen die hun bedenkingen en suggesties ten aanzien van COL4 hebben geformuleerd. De bedoeling van de ontmoetingsdag was om de verschillende diensten, overheden en verenigingen de mogelijkheid te bieden hun eigen evaluatie van de COL4 en haar toepassing voor te stellen, alsook enkele denkpistes te formuleren. In wat volgt geef ik enkele impressies van die voorstellingen weer, alsook mijn conclusies naar aanleiding van die ontmoetingsdag.

2. De synthese van de ontmoetingsdag van 9 juni 2008

Zoals aangegeven ga ik niet in op de voorstelling van de evaluatie door de DSB aangezien die in een volgende presentatie aan bod komt. Deze synthese geeft wel kort enkele belangrijke elementen van de verschillende presentaties weer en is aldus mijn weergave van de bedenkingen en evaluaties zoals die door de sprekers zijn geformuleerd.¹

2.1. De statistische analyse van de toepassing van COL3 en COL4 (statistisch analisten van het College procureurs-generaal)

In het kader van de werkgroep ter evaluatie van de COL3 en COL4 werd aan de statistisch analisten gevraagd om een statistische evaluatie te maken van de toepassing van COL3 en COL4.² De bedoeling van de kwantitatieve analyse bestaat erin om enerzijds de registratiepraktijk van de parketten te analyseren en anderzijds na te gaan of de identificatieregels van processen-verbaal zoals voorgeschreven in COL3 en COL4 worden nageleefd. Het gaat om beschrijvende analyses in de vorm van frequentieberekeningen en bijhorende percentages. De politionele gegevens werden toegeleverd door de federale politie en in de analyse opgenomen.

Er wordt een vergelijking gemaakt voor de periode 2004-2007, waarbij volgens de analisten voor ogen dient te worden gehouden dat de definitie van intrafamiliaal geweld in 2006 werd uitgebreid en dat dit bijgevolg ook van invloed is op de vergelijkende analyse. Waar voor 2006 slechts één contextcode voorhanden was (intrafamiliaal geweld - IFG), worden in 2006 3 nieuwe codes toegevoegd: IFG binnen het koppel; IFG tegenover descendenten; en IFG tegenover andere familieleden. Bovendien werd ook de code 'extrafamiliale kindermishandeling' toegevoegd. Op basis van de lokale parketgegevens blijkt dat er nationaal een enorme stijging is van binnenkomende zaken, wat volgens de analisten kan worden beïnvloed door factoren zoals een betere registratiepolitiek en de ruimere definitie van IFG. Men kan op basis van de cijfers dus niet zomaar besluiten dat er meer zaken worden aangemeld. De meeste zaken IFG en kindermishandeling worden aangemeld door de politie (94%, p.10) en zowat de helft (49%) heeft opzettelijke slagen en verwondingen als voornaamste tenlastelegging (p.11).

Aangaande de uitstroom werden zowel de eindbeslissing als de gemiddelde doorlooptijd van een dossier geanalyseerd. Zowat 70% van de zaken werd zonder gevolg geklasseerd, met een gemiddelde doorlooptijd van 82 (2004) tot 101 dagen (2007). Dagvaarding gebeurt in 0.25% van de gevallen, met een gemiddelde doorlooptijd van 200 dagen (p.17). Bij de zonder gevolgstelling gaat het voornamelijk op een opportuniteitssepot (64%) met daarbij als meest voorkomende reden 'regularisatie van de situatie' (20%) (p.19).

---

¹ Ik baseer me hiervoor zowel op de mondelinge presentaties als op de documenten die een aantal sprekers hebben aangeleverd.

² Van Diest, S., Tutelaars, I., Polus, E., Rihoux, A. en Van der Elst, T., *Intrafamiliaal geweld. Statistische analyse ter evaluatie van COL 3/2006 en COL 4/2006*, Brussel: statistisch analisten, interne werkgroep "Intrafamiliaal geweld"

Over de registratiepraktijk sinds de invoering van COL3 en COL4 (op 3 april 2006) wordt globaal vastgesteld dat voor het jaar 2006 in zowat 56% geen relatie daderslachtoffer werd geregistreerd (p.21). Ook voor de volgens de COL verplichtte categorieën werd de relatie niet geregistreerd in 60-70% van de gevallen. Daar stellen de analisten dus een gebrek in de registratie vast.

Wanneer men parket- en politiegegevens koppelt (op basis van het gerechtelijke arrondissement, de verbaliserende autoriteit, het p.v.-nummer en het jaartal), stelt men eveneens vast dat ongeveer 58% van de zaken IFG en extrafamiliale kindermishandeling zonder gevolg wordt gesteld (p.33), waar het weerom hoofdzakelijk gaat om opportuniteitssepots (70%)

2.2.Het onderzoek van vzw Engender: realisatie van een evaluatie-instrument

De evaluatie van vzw Engender behelst drie grote luiken³:

- Beschrijving van de stand van zaken in 7 arrondissementen;
- Multidisciplinaire analyse van de toepassing van de Omzendbrief;
- Opstellen van indicatoren ter evaluatie van de Omzendbrief.

Uit de stand van zaken blijkt dat de COL4 een aantal voordelen oplevert, maar tevens dat een aantal elementen onderbelicht blijven. De bevraagde personen hebben in het algemeen de idee dat de COL4 bestaande initiatieven ondersteunt en versterkt; dat het leidt tot een meer systematisch en volledig verzamelen van gegevens wat kan bijdragen tot een mentaliteitswijziging; dat de snelheid en multidisciplinariteit van de interventie wordt bewerkstelligd; dat intern opleidingen worden voorzien aangaande het thema; en dat de samenwerking tussen de referentieambtenaren en –magistraten goed verloopt.

Enkele knelpunten betreffen de onduidelijkheid over de rol van de justitiehuzen; het feit dat de onderzoeksrechters niet worden vermeld in de COL; de arrondissementele raad als log instrument; het niet aangepast zijn van het verhoorschema aan de realiteit; de uitgebreidheid van de nomenclatuur; een gebrek aan geharmoniseerde statistische gegevens; het niet hebben van een dwangmiddel t.a.v. de dader; het gebrek aan financiële middelen voor de diensten die de opvang van daders en slachtoffers voorzien; en de verwarring voor slachtoffers aangaande de verschillende diensten slachtofferzorg.

Bij de toepassing van de Omzendbrief kunnen vier krachtlijnen worden onderscheiden, die elk leiden tot belangrijke vaststellingen:

- Harmonisering en systematisering van de tussenkomsten: het p.v. blijkt niet aangepast te zijn aan dringende situaties dus lokale aanpassingen werden doorgevoerd; de nomenclatuur omvat te veel verschillende situaties; er is een reële nood aan uitwisseling van praktijken; opleidingen blijven teveel plaatselijk georganiseerd; en andere actoren dienen te worden betrokken (zoals huisartsen en hulpverleningsdiensten).
- Aandacht voor de slachtoffers: nood aan afstemming tussen de verschillende diensten slachtofferzorg; responsabilisering van de slachtoffers; erkenning van

³ Brau, J., de Boodt, K., Van der Heyden, K. en Wuïame, N., *Tot stand brengen van een evaluatie-instrument in het kader van het Steunpunt geweld en van de Omzendbrief COL 4/2006. Ontwerp van eindverslag*, Brussel: Engender vzw, januari 2008.

- het slachtoffer (dat niet noodzakelijk een vervolging wil); en gebrek aan bescherming voor het slachtoffer.
- Opvolging en coherentie van de tussenkomst: IFG als prioriteit stellen leidt tot extra werkdruk; de ontoereikende middelen; het belang van de wijkagent; de nood aan een homogeen registratiesysteem; en de snelle interventie van de politie t.o.v. logge werking van het gerecht.
  - Noodzaak aan samenwerking tussen de verschillende diensten: geen echt overlegorgaan; eerder persoonlijke initiatieven; en gebrek aan feedback door onderzoeksrechters.

Met het oog op een continue evaluatie van de COL4 werd aan de vzw Engender gevraagd een instrument voor auto-evaluatie te ontwikkelen. Door middel van werkgroepen heeft men indicatoren ontwikkeld voor de doelstellingen van de COL4: het zoeken van een gepaste oplossing voor partnergeweld die het slachtoffer eerbiedigt, beschermt en erkent; de bescherming van de kinderen garandeert; de strafrechtelijk laakbare aard van het gedrag van de dader bevestigt; en de rechten van de dader eerbiedigt en de maatregelen richt op het voorkomen van recidive. Men trachtte meetbare deelaspecten te formuleren die in de werkgroepen werden besproken, en waarbij men tot het besluit kwam dat het een eerste aanzet kon bieden tot een verder uitwerken van indicatoren.

2.3.De evaluatie door het Directoraat-generaal Justitiehuzen

Op de ontmoetingsdag werd toegelicht hoe de justitiehuzen een taak hebben naar daders en slachtoffers toe in de context van IFG. Aangezien in SIPAR (het registratiesysteem dat worden gebruikt in de justitiehuzen aangaande daders) geen aparte categorie IFG is voorzien, stuurde men vragenlijsten naar justitiehuzen om informatie te verzamelen.

Ten aanzien van daders bleek de toepassing van bemiddeling in strafzaken eerst te stijgen maar nadien weer te dalen. In dat kader worden voornamelijk vorming en therapie toegepast. De alternatieven voor voorhechtenis zijn sterk gestegen in 2005-2006 maar nadien weer gedaald. Projecten zoals PRAXIS en Time-out bestaan, alsook meer algemene projecten (slachtoffer in beeld, leerprojecten, Suggnomè en Médiante) die echter niet specifiek op IFG zijn gericht. Bij een aantal projecten doet zich het probleem van wachtlijsten voor.

Wat betreft de slachtoffers worden de diensten slachtofferonthaal niet automatisch gevat: dat is afhankelijk van de magistratuur. Een kopie van het origineel p.v. wordt zelden bijgevoegd zodat men niet over de coördinaten van het slachtoffer beschikt. De vraag stelt zich wanneer men het slachtoffer dient te contacteren, en of dit schriftelijk (zoals bepaald door de BPR) dan wel telefonisch (COL) dient te gebeuren.

Concluderend werd tijdens de presentatie gesteld dat het aangewezen is de categorie IFG op te nemen in SIPAR zodat IFG wordt geregistreerd; dat er lokale verschillen zijn tussen de arrondissementen; en dat er aangaande slachtoffers vaak moet worden gezocht naar informatie, wat een verhoging van de werklust met zich meebrengt.

2.4. De implicaties van de Omzendbrief voor CAW's (Kris De Groof)

In Vlaanderen zijn zowel de werking naar daders als naar slachtoffers toe ondergebracht onder één CAW (Centrum Algemeen Welzijnswerk), wat de samenwerking tussen de hulpverleningsdiensten bevordert. In de COL zijn volgens de spreker een aantal belangrijke verwijzingen opgenomen: actieplan van de procureur met daarbij concrete samenwerkingsprotocollen; het hulpaanbod t.a.v. slachtoffers; het vrijwillig laten verlaten van de woonst door de pleger; en de sensibiliseringprogramma's. Vooral aangaande die laatste twee elementen zag de spreker de grootste problemen.

Voor haar komt een aantal elementen naar voren⁴:

- er zijn geen onderhandelingen voorzien tussen justitie en de Vlaamse Gemeenschap en aangezien de oplossingen moeten worden gezocht op lokaal vlak zullen er veel verschillen zijn;
- de vrijwilligheid komt onder druk te staan dus is er nood aan meer duidelijkheid;
- inhoudelijk is er voor de opvang van slachtoffers geen probleem aangezien de diensten slachtofferzorg voorhanden zijn, maar de vrees bestaat dat het gaat leiden tot een grotere cliëntenstroom (en aandachtspunten zijn de mannelijke slachtoffers en kinderen als getuigen van geweld);
- en wat betreft de dader zijn er vraagtekens aangaande het vrijwillig verlaten van de woonst (voorwaarden? Periode?) en is er bovendien nauwelijks een aanbod aangaande ambulante dienstverlening in Vlaanderen.⁵

Er is aangaande de problematiek ook een Omzendbrief van het Ministerie van Welzijn (juli 2006), wat in samenhang met de COL4 enerzijds kansen biedt omdat beide pleiten voor samenwerking tussen politie en hulpverlening en aanduiden dat er nood is aan een centraal aanspreekpunt voor partnergeweld bij de politie. Anderzijds is er tegenspraak mogelijk omwille van de reeds bestaande samenwerkingsakkoorden slachtofferzorg en de taak van CAW als laagdrempelig aanspreekpunt. De spreker besluit dat er nood is aan samenwerking op supralokaal niveau.

2.5. De impact voor de Services d'aide aux justitiabiles (SASJ) (Daniel Martin)

Aangezien voor de SASJ geen uniform registratiesysteem bestaat, werd via vragenlijsten nagegaan in welke mate daders en slachtoffers door de SASJ worden begeleid in het kader van IFG. Voornamelijk bij slachtoffers blijkt dit het geval te zijn: zowat 30% van de slachtoffers wordt begeleid omwille van IFG. Voor de daders ligt dit aantal beduidend lager, namelijk op 6%.

---

⁴ Zie ook De Groof, K., 'Omsendbrieven vanuit Justitie m.b.t. intrafamiliaal geweld: waaruit bestaan ze, en wat zijn de consequenties voor de hulpverlening?', *Agora*, 2006, nr.3, 10-15; Verhoeven, B., Vanderstraeten, G. en De Groof, K., 'Samenwerking tussen CAW, Politie en justitie', in De Groof, K. en De Gendt, T. (eds.), *Kans op slagen. Een integrale kijk op geweld in gezinnen*, Leuven: Lannoo Campus, 2007, 121-133.

⁵ Ter informatie en inspiratie daaromtrent, zie Aertsen, I., Kumps, N., Lembrechts, L. en Offermans, A.-M., *Evaluatie van de Belgische experimentele projecten daderhulpverlening/therapie inzake geweld*, Leuven: K.U.Leuven, februari 2006.

In een werkgroep werd geëvalueerd in welke mate de Omzendbrieven COL3 en COL4 een invloed hebben op de werking, alsook in welke mate de SASJ zich betrokken partij voelen in het veranderde beleid. Enkele vaststellingen behelzen de volgende:

- er was duidelijk een tendens tot stijging van het aantal zaken, wat zich voltrekt in een stijgende beweging sinds een aantal jaren allicht omwille van sensibiliseringcampagnes naar slachtoffers toe aangaande het thema en de aandacht van het lokale beleid voor het thema;
- het thema werd niet overal op de agenda van de arrondissementale raad geplaatst en waar het thema wel aan bod kwam, is de impact erg verschillend (op sommige plaatsen kwam het uitgebreid aan bod en werd het terdege voorbereid, in andere arrondissementen niet);
- slechts drie diensten waren betrokken bij het uitwerken van een lokaal actieplan;
- niet alle diensten hebben een zicht op de impact van de Omzendbrieven op het gedrag van de politie inzake IFG – als ze er al een (indirect) zicht op hebben, dan blijkt het soms wel maar ook vaak geen impact te hebben;
- de diensten vinden het moeilijk de impact t.a.v. slachtoffers te evalueren, slachtoffers maken in alle geval weinig melding van de Omzendbrieven, hoewel soms wel wordt gerefereerd naar het zogenaamde ‘nul-tolerantie beleid’;
- overleg vindt plaats op verschillende niveaus, bijvoorbeeld op provinciaal niveau of in lokale reflectiegroepen;
- meerdere diensten dragen op uiteenlopende wijze bij tot sensibilisering aangaande het onderwerp;
- en verschillende lokale initiatieven behelzen bijvoorbeeld praatgroepen voor slachtoffers en vorminggroepen voor daders. Aangaande daderhulp zou de spreker een samenwerkingsakkoord tussen de FOD Justitie en het Ministerie van Welzijn nuttig achten, waarbij men rekening dient te houden met de vrijwilligheid.

2.6. Welke voorwaarden voor een vernieuwende praktijk? (Sandrine Bodson en Vincent Libert)

De sprekers geven vanuit hun praktijkervaringen aan dat het centraal doel de veiligheid van alle betrokken personen behelst. Op persoonlijk initiatief werd overleg gegenereerd in de dagdagelijkse praktijk. De COL kan daartoe een belangrijke impuls bieden. Concrete instrumenten werden gecreëerd om dat overleg concreet te maken, zoals bijvoorbeeld de brief die vanuit Praxis naar het slachtoffer wordt gestuurd met de melding dat de dader wordt gevolgd én dat het slachtoffer hulp kan krijgen. Enkele impressies omvatten de volgende: de COL4 wordt niet overal toegepast; het gaat om een zeer specifieke problematiek; het overleg tussen politie en parket verloopt soms moeizaam; en men dient respect te tonen voor eenieders rol.

Voorstellen tot het meer operationeel maken van het beleid en de samenwerking bevatten: het belang van het verzekeren van de veiligheid van slachtoffers; het uitwerken van een intersectoriële aanpak; het verzekeren van politieke steun voor het thema; het belang van continuïteit van de initiatieven; en de innovatie en creativiteit.

3. Wat waren enkele belangrijke vaststellingen van die ontmoetingsdag?

Op het einde van de ontmoetingsdag heb ik enkele belangrijke vaststellingen gebundeld die doorheen de verschillende presentaties naar voren leken te komen.

3.1. De COL 4/2006 wordt niet in vraag gesteld

Het bestaan van de COL 4/2006 op zich leek niet in vraag te worden gesteld, wat een positief punt is. De definitie die erin vervat ligt, helpt om te komen tot een uniformisering. De vraag rijst hoe ver je kunt gaan in uniformisering zonder de specificiteit van de aanpak van elkeen te verliezen?

Enkele problemen dienen aangekaart te worden:

- de definitie wordt soms als te ruim ervaren;
- sommige politiediensten kunnen niet alle gegevens registreren (d.w.z. lokale aanpassingen passen niet in de centrale gegevensverzameling).

3.2. Samenwerking in justitie

De samenwerking tussen politie en parket lijkt in het algemeen goed te verlopen (al uitte de spreker van PRAXIS daar zijn bedenkingen bij). De referentiepersonen lijken daaromtrent een belangrijke rol te spelen. Enkele concrete vragen:

- Hoe moet die extra taak worden gecommuniceerd naar de politie toe?
- Hoe moet het standaard-p.v. worden aangepast (aangezien het niet altijd aangepast lijkt te zijn aan de realiteit)?
- Hoe kan feedback worden gegeven vanuit het parket naar de politie toe aangaande hun beslissingen en dan voornamelijk aangaande de 'klassering zonder gevolg'? Hoe gaat dit samen met een 'nul-tolerantie beleid'? Wat betekent dat relatief hoog aantal dossiers 'klassering zonder gevolg'? (volgens de statistische analyse komt het wel overeen met het aantal klasseringen zonder gevolg in andere feiten)
- Wat is de precieze plaats en taak van de justitiehuzen in dit geheel?
- Wat kan de taak van de vrederechters hieromtrent zijn?⁶

Een ruimere, belangrijke vraag: wat is de relatieve plaats van partnergeweld/IFG in het strafrechtelijke beleid?

- Uit de evaluatie van de DSB bleek dat IFG in de beleidsdocumenten als prioriteit wordt beschouwd: wat houdt dit in? Prioritair t.a.v. wat? Ook andere sprekers gaven aan het een werkbelasting met zich meebrengt wanneer IFG als prioriteit wordt gesteld omdat de andere taken nog wel moeten worden opgenomen. Indien wordt uitgeklaard wat prioritair is, kan misschien ook een evaluatie van de beschikbare middelen worden uitgevoerd.
- Gaat het om een verhoogde aandacht of een werkelijke stijging van het probleem?

---

⁶ Ter informatie en inspiratie, zie het project PRORELA (Van den Eeden, E., Crabbé, P., Six, K. en Fourlé, C., 'Prorela en Prohena', in Moor, L.G. en van Stokkom, B. (red.), *Herstelrechtelijke politiepraktijken in Nederland en België*, Dordrecht, Stichting SMVP Producties, 2009, 55-61).

- Wat is de relatie met familierecht en burgerlijk recht? Bijvoorbeeld: kinderen niet komen ophalen kan worden geregistreerd onder IFG – kan het dan worden gebruikt als argument bij een echtscheiding?

3.3. Multidisciplinariteit

Het multidisciplinaire karakter wordt belangrijk geacht, maar de COL beperkt zich voornamelijk tot de samenwerking tussen politie en parket. Uit de debatten blijkt dat overleg met andere diensten en autoriteiten noodzakelijk is.

- Wat is het beste forum om het overleg te laten plaatsvinden? De arrondissementale raad? Provinciaal overleg? Het lokaal actieplan lijkt belangrijk te zijn, maar bovenlokaal overleg moet ook worden opgezet.
- De hulpverlening is beperkt in wat het (momenteel) kan aanbieden.
- De spanning tussen vrijwilligheid en dwang dient benoemd en uitgeklaard te worden.

Positief is alvast dat de bereidheid tot medewerking meermaals werd geuit.

3.4. De verdere evaluatie van de COL3 en COL4

De DSB heeft in tussentijd voort gewerkt aan de evaluatie. De huidige werkdag is eveneens een stap in de verdere evaluatie. De auto-evaluatie (zoals uitgewerkt door vzw Engender) kan verder worden uitgewerkt, maar dan moet ook een kader worden geschetst voor het systematisch toepassen ervan zodat het effectief als evaluatie-instrument wordt gebruikt.

De evaluatie door de partijen zelf lijkt ons ook belangrijk te zijn. Een aantal punten kwam reeds aan bod tijdens de ontmoetingsdag:

- Slachtoffers kunnen de idee hebben dat de problematiek ernstiger wordt genomen omwille van het bestaan van de COL. Hoe zullen zij een eventuele klassering zonder gevolg dan ervaren?
- Komt het afnemen van een standaard-p.v. sowieso overeen met een goed onthaal van de partijen?
- De vrijwilligheid van de dader om deel te nemen aan programma's stijgt pas mettertijd, terwijl in de COL wordt gesteld dat men de verdachte meteen kan vragen vrijwillig het huis te verlaten: hoe kunnen deze twee samengaan?

3.5. “Praktische elementen”

Enkele meer praktijkgerichte elementen kwamen eveneens aan bod:

- Het belang van (initiële) vorming en het uitwerken van de rol van de referentiepersonen daaromtrent.
- Het belang van interarrondissementale samenwerking (tussen referentiepersonen, CAW's).
- Het gebrek aan middelen: kan een reorganisatie soelaas bieden (cf. supra rond prioriteiten van het strafrechtelijke beleid)?

4. En wat daarna/vandaag?

Na deze synthese van de ontmoetingsdag van juni 2008, wil ik in de afsluitende paragraaf enkele ruimere reflecties meegeven die een inspiratie kunnen bieden voor de verdere evaluatie van de COL3 en COL4, alsook voor de discussies die we op deze werkdag nog zullen hebben gedurende de workshops.

4.1. Reflecties bij de COL

Bij het opnieuw doornemen van de tekst van de COL3 en COL4, is een aantal elementen me opgevallen:

(1) Intrafamiliaal geweld - partnergeweld

Waar COL3 het in de titel heeft over intrafamiliaal geweld en kindermishandeling, wordt dit in de titel van COL4 beperkt tot partnergeweld. Partnergeweld lijkt inderdaad die vorm te zijn het meest voor de hand ligt om mee aan de slag te gaan, ook omdat over de andere vormen (kinderen als getuigen of als slachtoffer, ouder(en)mis(be)handeling) minder onderzoek voorhanden is en de hulpverlening daaromtrent nog volop in ontwikkeling is.⁷ Heeft men bij de implementatie van de COL4 voldoende oog voor de mogelijke meerwaarde van een geïntegreerde aanpak van partnergeweld?⁸

(2) Gewelddyclus als bijlage

In de bijlage van de COL4 wordt verwezen naar de geweldscyclus als achtergrondinformatie rond de problematiek van partnergeweld. Dit kan allicht nuttige handvaten aanreiken voor politie en magistraten, omdat het mogelijks reeds verwijst naar het belang van een snelle interventie alsook van een samenwerking met de hulpverlening. Het is opmerkelijk (maar positief) dat expliciet naar zulk een *tool* wordt verwezen in een Omzendbrief omtrent het strafrechtelijke beleid.

(3) Opdracht van de actoren en nood aan samenwerking

In de Omzendbrief worden de taken van de verschillende actoren omschreven, alsook de samenwerking die vereist is om te komen tot een effectieve aanpak. Op deze twee elementen willen we in de volgende twee subparagrafen dieper ingaan.

4.2. Samenhang justitie-hulpverlening

Doorheen de besprekingen kwam de vraag naar samenhang tussen justitie en hulpverlening aan bod. Hoewel de COL in de eerste plaats is gericht op de samenwerking binnen justitie (politie-parket), kan deze samenwerking niet los gezien worden van de ruimere samenwerking met de hulpverlening. Allicht moet daar voornamelijk bij het opzetten van lokale samenwerkingsverbanden voldoende aandacht naar uit gaan. Op die manier worden justitiële actoren ook op de hoogte

---

⁷ De Groof, K. en De Gendt, T. (eds.), *Kans op slagen. Een integrale kijk op geweld in gezinnen*, Leuven: Lannoo Campus, 2007.

⁸ Zie Aertsen, I., Kumps, N., Lembrechts, L. en Offermans, A.-M., *Evaluatie van de Belgische experimentele projecten daderhulpverlening/therapie inzake geweld*, Leuven: K.U.Leuven, februari 2006; De Groof, K. en De Gendt, T. (eds.), *Kans op slagen. Een integrale kijk op geweld in gezinnen*, Leuven: Lannoo Campus, 2007.

gesteld van de verschillende projecten en initiatieven waarnaar zij zouden kunnen doorverwijzen.

De samenwerking tussen justitie en hulpverlening kan belangrijk zijn om een duidelijk maatschappelijk signaal te geven dat zulk een gedrag onaanvaardbaar is, terwijl men nadien wel op zoek gaat naar manieren om op constructieve wijze aan de slag te gaan met de betrokken partijen. Noch de hulpverlening, noch justitie lijkt voorstander te zijn van een puur repressieve en punitieve aanpak van partnergeweld/IFG.

Hoewel de uitgangspunten van justitie en hulpverlening vaak verschillen, vooral wat betreft de verhouding vrijwilligheid-dwang, kunnen beide complementair werken. Zo geven Aertsen en collega's (2006, p.128) aan dat de projecten rond daderhulp het meest efficiënt lijken te kunnen worden geïmplementeerd wanneer de detectie en doorverwijzing gebeuren door politie/justitie of sociale diensten; daarbij een persoonlijke en motiverende aanpak van de doorverwijzer centraal staat; en een goede aansluiting geboden wordt (op aanklampende wijze) in de eerste fase van hulpverlening of therapie.⁹ Bovendien relativeren zij de vrijwilligheid: er blijkt altijd wel één of andere vorm van druk te bestaan, hetzij van de directe omgeving, hetzij van justitie.

Verder geven de auteurs (2006, p.200) aan dat samenwerking niet alleen belangrijk kan zijn als eerste motiverende factor voor deelname van de dader aan de hulpverlening en opdat voor justitiële actoren duidelijk wordt wat de hulpverlening al dan kan bereiken: de controle die justitie uitoefent op de voorwaarden kan belangrijk zijn opdat de dader de therapie/hulpverlening blijft volgen. Een snelle reactie na de feiten (omwille van het doorbreken van de geweldscyclus) en het opvolgen van het dossier blijken aldus belangrijke factoren te zijn.

4.3. Een ruimer kader: het slachtofferbeleid

Vanuit onze vaststellingen omtrent het slachtofferbeleid¹⁰ wil ik een aantal vergelijkingen en aandachtspunten naar voren brengen.

(1) De dichotomie dader-slachtoffer

In o.a. het strafrechtelijke beleid wordt vaak uit gegaan van een duidelijk onderscheid tussen dader en slachtoffer. In zaken van partnergeweld wordt er echter op gewezen dat de rol van beide partijen niet altijd strikt kan worden onderscheiden, wat het voor politionele en justitiële actoren niet altijd gemakkelijk maakt om duidelijk op te treden. Wanneer het gaat om fysiek geweld is het uitgangspunt vaak duidelijker, misschien daarom dat uit de statistische analyse blijkt dat dat voor het merendeel van de zaken de belangrijkste tenlastelegging uitmaakt?

De samenwerking tussen de diensten slachtofferhulp en daderhulpverlening lijkt te worden aangemoedigd, ook op Europees niveau (Aertsen et al., 2006, p.203) en ook

---

⁹ Aertsen, I., Kumps, N., Lembrechts, L. en Offermans, A.-M., *Evaluatie van de Belgische experimentele projecten daderhulpverlening/therapie inzake geweld*, Leuven: K.U.Leuven, februari 2006.

¹⁰ Lemonne, A., Van Camp, T. en Vanfraechem, I. (Promotor: Vanneste, C.), *Onderzoek met betrekking tot de evaluatie van de voorzieningen ten behoeve van slachtoffers van inbreuken*, Brussel: NICC, 2007, www.nicc.fgov.be

vanuit de hulpverlening zoekt men naar manieren om dader en slachtoffer in elkaars begeleiding te betrekken, dan wel om relatiebegeleiding te starten.¹¹

Aangaande bemiddeling in strafzaken wordt gesteld dat het eerder om vorming en therapie gaat dan om bemiddeling. Toch wordt slachtoffer-dader bemiddeling ook toegepast inzake partnergeweld, al dient daar uiteraard met de nodige omzichtigheid mee worden omgegaan en zullen specifieke methodieken moeten worden uitgewerkt.¹² Bemiddeling kan wel mogelijkheden bieden om los te komen van een dichotome aanpak.

(2) Het belang van overleg

In onze evaluatie van het slachtofferbeleid hebben wij eveneens het belang van (in)formeel overleg aangeduid, waarbij we refereren naar het opzetten van ‘realistische samenwerkingsakkoorden’: men dient aan te geven wie wat zal doen, en tegelijkertijd te voorzien in werkbare overlegstructuren die daadwerkelijk een invloed hebben op de implementatie van het beleid. Naast het lokale overleg werd doorheen de evaluaties gewezen op het belang van interarrondissementeel overleg – hopelijk kan deze werkdag daartoe bijdragen.

(3) Onduidelijkheid diensten slachtofferzorg

Slachtofferzorg is verspreid over de diensten slachtofferbejegening, slachtofferonthaal en slachtofferhulp. Slachtoffers blijken dit onderscheid niet te maken en wensen enerzijds niet hun verhaal vijf keer opnieuw te vertellen tegenover steeds een andere hulpverlener. Anderzijds lijken zij voornamelijk verwachtingen te hebben ten aanzien van het ‘basispersoneel’ van politie en magistratuur, wat mij tot een laatste punt brengt.

(4) Specialisatie – veralgemening binnen het ‘korps’

In de COL4 wordt verwezen naar de referentieambtenaar en de referentiemagistraat inzake intrafamiliaal geweld. Hoewel het specifiek toebedelen van die taak aan een welbepaalde persoon het voordeel met zich meebrengt dat expliciete aandacht uitgaat naar de problematiek, dient men zich de vraag te stellen in welke mate dit een mentaliteitswijziging bevordert dan wel afremt? Inzake slachtofferzorg blijken de diensten voornamelijk met individuele eerder dan structurele taken bezig te zijn. Wanneer men werkelijk een mentaliteitswijziging wenst teweeg te brengen, dan dient men te vermijden dat dossiers inzake IFG op steeds dezelfde personen worden afgeschoven en moet men ervoor zorgen dat iedereen van het politie- en magistraten-‘korps’ mee instapt in het prioritair stellen van de problematiek. Het feit dat de vormingen aangaande het thema voornamelijk lijken gevolgd te worden door diegene die reeds geïnteresseerd zijn in het thema, is in dat kader reeds een teken aan de wand.

---

¹¹ Zie bijvoorbeeld Genetello, H., ‘Werken met slachtoffers en plegers rond veiligheid’, in De Groof, K. en De Gendt, T. (eds.), *Kans op slagen. Een integrale kijk op geweld in gezinnen*, Leuven: Lannoo Campus, 2007, 137-152.

¹² Strang, H. en Braithwaite, J. (eds), *Restorative Justice and Family Violence*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

5. Ter conclusie

Doorheen de evaluaties van de ontmoetingsdag van juni 2008 zijn enkele aandachtspunten voor de verdere evaluatie van de COL3 en COL4 aan bod gekomen (samenwerking justitie-hulpverlening, belang van snelle interventie door de politie, het gebruik van het standaard-p.v., het uitklaren van de rol van rechters en justitiehuisen).

Ik hoop dat mijn bedenkingen een bijkomende inspiratie bieden voor de verdere evaluatie en voor de discussies in de workshops tijdens deze werkdag, zodat concrete voorstellen tot verbetering van de implementatie van het strafrechtelijke beleid aangaande partnergeweld en intrafamiliaal geweld naar voren komen. Ik wens u alvast een boeiende werkdag toe!